

TALEPAPIR

DET TALTE ORD GÆLDER

Anledning	Åbent samråd
Titel	KOU samrådsspørgsmål A-C
Målgruppe	Folketingets Kommunaludvalg (Uddannelsesudvalget er også inviteret)
Arrangør	Folketingets Kommunaludvalg (spørgsmålene er stillet til M og indenrigs- og socialministeren)
Taletid	Ca. 10 minutter
Tid og sted	Tirsdag den 27. oktober 2009 kl. 13.30

Disposition

1. **Indledning**
2. **Spørgsmål A**
3. **Spørgsmål B**
4. **Spørgsmål C**

Spørgsmål A

Er det udtryk for regeringens politik, når landets kommuner landet over sparer på folkeskoleområdet og bl.a. lukker mindre skoler?

Spørgsmål B

Mener ministeren set i lyset af de aktuelle budgetplaner for 2010 i landets kommuner, hvor der lægges op til besparelser på folkeskoleområdet og direkte lukninger af skoler, at den såkaldte kommuneaftale fra sommeren 2009 giver kommunerne tilstrækkelige økonomiske rammer?

Spørgsmål C

Hvilke tiltag vil ministeren tage for at sikre, at landets kommuner ikke tvinges ud i skolebesparelser og lukninger pga. ringe økonomi?

1. Indledning

- Jeg vil gerne sige tak for denne lejlighed til at rette en række misforståelser om bevillingstildelingen til folkeskolen og regeringens politik på folkeskoleområdet.
- Inden jeg svarer konkret på de stillede spørgsmål, vil jeg understrege, at jeg er helt på linje med indenrigs- og socialministeren – der er intet i kommuneaftalen, som skulle betyde forringelse af serviceniveauet på folkeskoleområdet. Det gælder både drifts- og anlægsområdet.

2. Spørgsmål A

Er det udtryk for regeringens politik, når landets kommuner landet over sparer på folkeskoleområdet og bl.a. lukker mindre skoler?

Svar:

- Lad mig først understrege, at der ikke i denne regerings levetid er sparet på folkeskolen – tværtimod. Det gælder både drifts- og anlægssiden.
- Fra 2001 til 2009 er kommunernes samlede budgetterede driftsudgifter for folkeskolen steget fra 34,8 til 38,3 mia. kr. (begge tal i 2010 prisniveau).

- Fra 2001 til 2008 er kommunernes samlede regnskabsførte driftsudgifter pr. elev i faste priser forøget fra 63.200 kr. til 64.800 kr. (begge tal i 2010 prisniveau). Tallene er sammenlignelige, idet tallet for 2001 omfatter amternes udgifter til de opgaver, som kommunerne overtog i forbindelse med kommunalreformen, dvs. den vidtgående specialundervisning.
- Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke et validt elevtal for 2009, men da det demografisk betingede elevtal vil være faldende efter 2007, vil enhedsudgiften med det foreliggende budgettal for 2009 stige fra 2008 til 2009.
- I tilknytning til de ofte tilbagevendende spørgsmål om udviklingen i folkeskolens enhedsudgifter vil jeg bemærke, at det demografisk betingede elevtal fremover vil være faldende, og det betyder, at enhedsudgifterne vil stige, selv om budgetrammerne er uændrede – eller endog er faldende.
- Udviklingen i folkeskolens bruttoanlægsinvesteringer – baseret på nationalregnskabsstatistikken – viser, at det gennemsnitlige investeringsniveau i 1990'erne udgjorde ca. 2,3 mia. kr. årligt, mens niveauet fra 2001 til 2008 var næsten dobbelt så højt, nemlig 4,2 mia. kr. (2009 prisniveau).
- Siden 2001 har regeringen tilført kommunerne ekstra midler til folkeskolen for, hvad der i alt svarer til ca. 4,7 mia. kr. (2010 prisniveau). Det er fordelt på en lang række forskellige initiativer, hvoraf de vigtigste er flere undervisningstimer til eleverne. Desuden har regeringen iværksat en række andre initiativer for at opnå en styrket faglighed og en bedre folkeskole. Det vil jeg vende tilbage til.
- Til spørgsmålet, om det skulle være regeringens politik at lukke mindre skoler, er det vigtigt for mig at pointere, at regeringen ikke har noget ønske om at nedlægge disse skoler, men også at små skoler bestemt heller ikke skal opretholdes for enhver pris. Det er samtidig min opfattelse, at det er den enkelte kommunalbestyrelse, der ud fra lokale hensyn skal fastlægge skolestrukturen.
- Og regeringens politik er da også at give kommunerne så gode redskaber som muligt, så de har mulighed for at foretage en reel afvejning af de nødvendige hensyn, der må tages i den forbindelse.
- Det gælder befolkningsudviklingen og hensynet til bæredygtige landdistrikter samt da ikke mindst pædagogiske forhold – men det må være en ufravigelig forudsætning, at denne afvejning sker inden for en bæredygtig udgiftsramme. Et vigtigt middel hertil er netop de årlige aftaler om kommunernes økonomi.
- Jeg kan her nævne nogle tal for udviklingen i skolestrukturen.

- Det er rigtigt, at antallet af folkeskoler er faldende, og at det navnlig er de små skoler, der må lukke. I 1996 var der således 1.653 folkeskoler og inkl. specialskoler 1.783 skoler, mens antallet i 2009 er faldet til 1.511 almindelige folkeskoler og inkl. specialskoler i alt 1.704 skoler.
- Fra 2001 til 2009 er der i alt nedlagt 138 skoler, hvoraf 90 er skoler med mindre end 150 elever. Det er jo en proces, der har foregået gennem mange årtier, og som hænger uløseligt sammen med grundlæggende samfundsvilkår som fx befolkningsudviklingen, og den er selvfølgelig heller ikke stoppet i denne regerings tid. Jeg har ikke på nuværende tidspunkt kendskab til, i hvilket omfang skolestrukturen vil blive ændret i 2010.
- Der er som bekendt både fordele og ulemper ved små skoler.
- Små skoler er relativt dyre, da elevtallet i klasserne er under landsgennemsnittet, og det betyder jo, at eleverne for de samme penge ikke kan få så mange undervisningstimer som på større skoler, hvor klassekvotienterne er højere. Desuden er det lettere på større skoler at sikre en højere grad af linjefagsdækning.
- Det må imidlertid opvejes mod et ofte stort lokalt ønske om at opretholde skolerne i de befolkningstynede områder. Det er denne afvejning, jeg mener, bedst foregår i den enkelte kommune.
- Men som jeg sagde, er det ikke regeringens politik at lukke mindre skoler, men at give kommunerne de økonomiske og lovgivningsmæssige rammer der muliggør en hensigtsmæssig, dvs. fagligt tilstrækkelig og økonomisk forsvarlig indretning af det lokale skolevæsen.

3. Spørgsmål B

Mener ministeren set i lyset af de aktuelle budgetplaner for 2010 i landets kommuner, hvor der lægges op til besparelser på folkeskoleområdet og direkte lukninger af skoler, at den såkaldte kommuneaftale fra sommeren 2009 giver kommunerne tilstrækkelige økonomiske rammer?

Svar:

- Nu ved jeg ikke, hvad det er for "aktuelle planer", spørgeren henviser til. Kommunernes budgetter for 2010 var der først deadline for den 15. oktober, og som indenrigs- og socialministeren nævnte, kender vi ikke resultatet på nuværende tidspunkt. Men budgettallene er, som jeg sagde indledningsvis, steget gennem de seneste mange år.

- Og de har tilmed hver eneste gang været fulgt op af de samme dystre meldinger fra bl.a. Danmarks Lærerforenings undersøgelser af de kommunale budgetter. Det kan være, det er disse undersøgelser, der sigtes til?
- Imidlertid er der ingen grund til i særlig grad at hæfte sig ved de tal, der fremlægges i disse undersøgelser. De viser hver gang, at der nu bliver tale om voldsomme nedskæringer, men alligevel kan vi konstatere, at så vel budgetter som de efterfølgende regnskabsførte udgifter for folkeskolen stiger hvert eneste år. Som regel er regnskabstallene endda væsentligt større end budgettallene.
- Det, der fanges ind i disse undersøgelser, er ikke udtryk for, hvad der faktisk bliver indholdet af de endelige budgetter, men for den proces der går forud herfor.
- Resultaterne af undersøgelserne bekræfter mig i, at lærerne har en tendens til at fokusere meget på, at løsningen af skolens problemer kun kan opnås ved tildeling af flere ressourcer.
- Jeg tror, der ligger en stor opgave i at frigøre sig for denne måde at tænke på – det gælder både lærerne selv, men også uddannelsessektoren, planlæggere og politikere.
- Ved kommuneaftalen indgår staten og kommunerne repræsenteret ved KL en forpligtende aftale om udgiftsrammerne for det efterfølgende år, og herunder aftales ofte mere specifikt, hvordan kommunerne kan varetage deres opgaver på de store serviceområder på en bedre og mere hensigtsmæssig måde.
- Jeg kan helt henholde mig til det, som indenrigs- og socialministeren har nævnt om indholdet af denne aftale. Det viser jo tydeligt, at der ikke er sket reduktion af rammerne, men at der tværtimod er tale om et forøget udgiftsniveau for både service- og ikke mindst anlægsområdet.
- Jeg er derfor helt på linje med indenrigs- og socialministeren i den opfattelse, at intet ved kommuneaftalen kan forhindre en fortsat fagligt forsvarlig og lokal forankret folkeskole i acceptabel bygningsmæssig stand.

4. Spørgsmål C

Hvilke tiltag vil ministeren tage for at sikre, at landets kommuner ikke tvinges ud i skolebesparelser og lukninger pga. ringe økonomi?

Svar:

- Det er ofte blevet sagt, at vi har "verdens dyreste folkeskole". Og det er da også rigtigt, at Danmark ligger højt i OECD's opgørelser af udgiftsniveau og lærerforbrug pr. elev.
- For mig er det imidlertid det vigtigste, at vi også får noget for pengene, og det vil jo i dette tilfælde sige, at eleverne får de undervisningstimer, de har brug for. Det er min opfattelse, at det er vigtigere at tænke på, hvordan vi udnytter ressourcerne bedre end blot at bruge flere. Det gælder både ved organiseringen af folkeskolen, og det gælder tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen.
- Regeringen har netop lanceret planen "Mere tid til velfærd". Denne plan er et led i realiseringen af kommuneaftalens forudsætning om ved effektivisering og afbureaukratisering at tilvejebringe et råderum på op til 5 mia. kr. i 2013, som indenrigs- og socialministeren omtalte. De frigjorte midler skal forblive i kommunerne til løft af serviceniveauet over for borgerne – fx til flere undervisningstimer til folkeskolens elever.
- Herudover har regeringen iværksat en lang række initiativer, der direkte tager sigte på at styrke fagligheden. Det gælder fx
 - Sikre eleverne ret til flere undervisningstimer – navnlig i dansk og matematik. I alt 14 ugentlige lektioner mere på forskellige klassetrin. Timerne hertil er fuldt kompenseret over bloktilskuddet svarende til et varigt kompensationsniveau på over 600 mio. kr. årligt.
 - Ekstra bevillinger bl.a. til it-udbygning og udbedring af faglokaler, der begge udgjorde ca. ½ mia. kr. over en 4-årig periode. Disse særlige bevillinger betyder sammen med kompensationen for flere timer, at regeringen i perioden 2001 til 2010 har tilført folkeskolen i alt 4,7 mia. kr.
 - Udvidelse af undervisningspligten til 10 år ved at inddrage børnehaveklassen i folkeskolens obligatoriske undervisning.
 - Præcisering af fag- og trinmål for de enkelte fag og klassetrin og den generelt forøgede fokus på opnåede resultater.
 - Indførelsen af elevplaner og nationale test.
- Afslutningsvis vil jeg gerne understrege, at jeg finder, at der med de eksisterende rammer samlet set er tilstrækkeligt økonomisk grundlag for folkeskolen. Desuden handler det om at anvende ressourcerne hensigtsmæssigt – strukturmæssigt, organisatorisk og pædagogisk/indholdsmæssigt.
- Et særligt indsatsområde bliver udviklingen på specialundervisningsområdet. Vi ved generelt for lidt om væsentlige sider af dette område, og derfor håber jeg, at

den nedsatte arbejdsgruppe om specialundervisning – der også er en udløber af kommuneaftalen – i hvert fald vil kunne afdække helt basale faktuelle data om elevtal, udgifter, henvisningsårsager og henvisningsmønstre samt de mekanismer, der fører til den fortsat stigende henvisningsfrekvens.

- Vi skal sikre os, at udviklingen på dette område ikke eskalerer på en sådan måde, at det bliver et problem for normalundervisningen, for alle elever og for folkeskolen som helhed.
- For mig at se er et andet væsentligt spørgsmål, om sammensætningen af lærernes arbejdstid alle steder er lige hensigtsmæssig, dvs. om lærerne i tilstrækkeligt omfang sættes til at arbejde med det, de er uddannet til, altså at undervise eleverne. Det skal jeg komme tilbage til ved besvarelsen af spørgsmålene om elevernes undervisningstimal.